

Lutzenburg Ducatus.

<https://hdl.handle.net/1874/429267>

andere Nederlanders ghenieten, maer na de oude wijze der Belgen, waer van Iulius Cæsar in sijne Commentarien overvloedelijk spreeket.

Van Graeff-
schap Hertog-
dom
gemaeckt.

De stad ende staet van Lutzenburg, eerst een Graeffschap gheweest hebbende, is tot een Hertoghdome ghemaect, soo eenighe seggen, by Wencellans Koningh van Romen en Bohemen; de Nederlandtsche Chronijcken willen dat het gheschied is by Keyfer Carel de vierde, in 't jaer 1346, welcke opinie als de waerachtigste by alle nu ter tijt wort aenghenomen. Andere by den Keyfer Hendrick de sevende, ghesproten uyt den huys van Lutzenburgh, ende Grave van 't selve landt, in den jare onses Heeren 1309. De Staten deses Hertoghdoms bestaen in drie leden, namelijk Prelaten, Edelen, ende Steden.

Lutzen-
burg.

De stad Lutzenburg die (gelijck alrede geseft is) het gantsche Hertoghdome den naem geeft, ontleent den haeren, na dat eenighe segghen willen, hoewel ghebrokeker wijze, van den vloet Alifuncia, in gemeyne tale genoemt de Elze, welcke door de stad henen vloeyt, ende 't bergachtighe deel der selve scheidt van het neder-deel gheleghen in een valleij: uyt dese luyden haer schrijven soude Lutzenburg soo veel gheseyt sijn als Eltzenburg. Maer andere brengen den naem af van het half Latijnsche woordt *Lucif-burgum*, dat soo veel te segghen is als een Burgh des lichts. Dese geven tot reden van haer segghen, dat nadien de Inwoonders van dese quartieren hier voortijds wonderlijck seer gheneghen sijn gheweest tot den dienst der Afgoden, het daer uyt is af te nemen, dat sy hare steden ende andere principale plaetsen genoemt hebben na de selve hare Goden, ende insonderheyt na de dwaelfterren ofte Planeten, ende soude alsoo de stad Lutzenburg een Burg des Lichts gheheeten sijn, na de Sonne, die als de fonteyne des lichts is. Ghelijck Arlun, een stad in dit selve Hertoghdome, soo veel soude betekenen als *Ara Lunæ*, dat is, den Autaer der Mane: ende Ivois, als men de o voor de u set, verandert in Iovis, 't welck dan even soo veel is als de stad ofte tempel van Iupiter. Dit bevestighen sy noch daer mede, dat men in dit selve Hertoghdome vindt de stad Mars, toeghenaemt in Famenne, het groote dorp Mercuri, ende (dat noch 't meeste van allen is) de stad Theonville, die sy meynen dat haren naem heeft van alle de Goden. De verstandighe leser mach uyt dese twee opinien kiezen die hem best schijnt met de waerheydt over een te komen. Wy gaen voort, en seggen dat Lutzenburg is een welgelegene, groote, stercke, ende redelijck schoon betimmerde stad, hoewel datter door de langduerighe Fransche oorlogen veel huysen vervallen sijn, die de inwoonders van armoede niet en hebben kunnen wederom opbouwen.

maer teffens moeten verlaten: heeft vijf poorten, daer men in en uyt gaet, alsoo de twee andere door vrees van een onvoorfenlijcke aenval der vyanden ghestopt sijn. Waer de stad teghens den bergh opclimt, hebben sy gheen fonteynen: doch in plaets van dien besorght sich een yeghelijck met een grooten reghenback, om het water in te vanghen. De hoofkercke is ghewyt ter eere van S. Nicolaes; ende dan isser noch een schoon klooster van de Minnebroeders orden, dat men seght ghesondeert te wesen by 't leven van S. François. In dit Convent light begraven Ian van Lutzenburg, Koningh van Bohemen, soone van Keyfer Henrick de VII, en vader van Keyfer Karel de IV, overleden in 't jaer 1348.

Het Hof.

In de stad van Lutzenburg resideert oock het Hof oft Raedt Provinciael van dit landtschap, bestaende uyt een President ende seker ghetal van Raedtsheeren, Secretarissen, Griffiers ende andere mindere Officieren. Voor dit Hof pleyt men in Hoogduytsch oft François, na dat dan de partijen uyt het Duytsche oft Walsche quartier deses landtschaps ghebornen sijn, want in de steden van Lutzenburgh, Arlun, Rodemachere, Theonville, en meer andere spreekten men duytsch: daer en teghen die van Ivois, Mommedy, Marveil, en Danvilliers ghebruycken de Fransche tale, ende daerom moeten de Rechters ende andere Officieren beyde de talen kunnen verstaen ende spreken. De appellen van desen Rade gaen aen 't Parlement van Mechelen, ende worden aldaer de Hoogduytsche schriftueren ghetrouwelijck overgeset in het Fransch. Behalven het Hof provinciael, is mede aldaer der Burgeren Richtkamer, bestaende in een Richter, ende seven schepenen, welcke niet, gelijck op veel andere plaetsen in dese landen, alle jaers afgaen, maer blijven daer in soo langh als het haer lust.

Arlun, van wiens name wy korts te voren ghesproken hebben, is gheleghen op de kruyne van een bergh, vier mylen van Lutzenburg, en ses van Mommedy. Placht een fraeye stad te wesen, maer is deur de Fransche oorlogen seer vervallen. De forme van regheringh is by nae even alleens als te Lutzenburg. Fonteynwater, niet teghenstaende sy boven op den bergh ligghen, isser soo veel dat syer mede be-
last sijn.

Arlun.

Rodemacheren light drie mylen van Lutzenburg, een goet kleyn stedeken, met een sterck kasteel.

Rodemacheren.

Theonville, in duytsch Dietenhoven, van wiens name wy mede hier voren ghesproken hebben, is seer bequamelijck gheleghen aen de slincker kant van de Moesel, vier mijlen van Lutzenburg, ende soo veel van Metz in Lorraine. Heeft een schoone brugge over de riviere, ende is een goede, stercke, ende wel ver-
forgde

Theonville.

L V T Z E N B V R G.

Naem.

It Hertoghdome ontleent sijnen naem van de hoofst-ad, de welcke van waer sy den haren treckt, wy hier nae sullen aenwijzen.

Grensen.

De grensen sijn in 't noorden het Bisdome Luyck ende 't Graeffschap Namen: in 't zuyden het Hertoghdome Lorraine: in 't oosten de riviere de Moesel met het Aertsbisdome Trier, en in 't westen ten deele de selve Moesel, ten deele 't bosch van Ardennen.

Lands-
aert.

Dit landt is bergachtich en vol bosschen, begrijpende in hem selfs het meeste deel van 't voorz bosch van Ardennen, waer door oock het gantsche Hertoghdome in twee quartieren gedeelt wort. Het eene deel heet Famenne, en is vruchtbaer van koren en alderley lijftocht, hebbende oock eenige mijnen, ende meerderley foorten van levendige steen, ende gevende so wat wijnen. Het andere noemt men Ardennen, 't welck eer onvruchtbaer gheseyt mach worden dan anders, als niet gevende dan een weynigh rogge, met wat erten, boonen, ende dierghelijcke. Doch dese onvruchtbaerheyt heeft de natuere willen vergelden met een groote overvloedigheyt van velerhande wilt, dat in Nederlandt mogelijk sijns gelijck niet en heeft in goetheyt; als herten, hinden, deynen oft wilde geeyten, hasen en konijnen: ende van verscheyden gevogelte, dat men in andere landen qualijck vint. Onder andere zijnder seker vogelkens die sy in haer tale noemen *Caurvottes*, den quartels bynaest ghelijck, maer ghespickelt van veren, root van oogen en voeten, wit van vleesche, ende van soo goeden smaeck als men soude kunnen wenschen.

Wildt.

Ghevogel-
te.

Rivieren.

Door dit Hertoghdome vloeyen verscheyde rivieren, waer van de Moesel de principaelste is, die nae een langhe loop van veel mijlen weeghs, hare wateren eyndlijck recht by Covelents, een stad in 't Aertsbisdome van Trier, vermengt met den Rhijn.

Groote-
Steden.

Dit landt begrijpt omtrent 70 mylen in 't rondt, en heeft twintich bemuerde steden, namelijk Lutzenburg, dat de hoofst-adt is, Arlun, Rodemachere, Theonville, andersins Dietenhove, Gravenmachere, Koningsmachere, Dierich, Vireton, Echternach, Vianden oft Viandalen, Bastonac, Mommedy, Nieu-kasteel, Damvilliers, Marveil, Roche in Ardennen, Durby, Sint Vyt, Marche, en Salme. Daer

Nederlandt.

zijn behalven dese noch verscheyde andere goede plaetsen, die eertijds steden gheweest sijn, maer naemaels door de Fransche oorloghe, oft by verdrach van vrede hare muren verloren hebben; als met name Ivois, Chiny, endela Ferte. Oock sijnder veel schoone sloten ghelijck kleyne stedekens, als met name dat van S. Ian, liggende twee mylen van Lutzenburg; ende dat van Manderscheyt, omtrent acht, welcke beyde den tytel voeren van Graeffschappen, ende dan telt men elf hondert

Graeff-
schappen.

Dorpen.

negen en seltich dorpen, waer onder veel zeer schoon ende groot sijn, als Rochette, Avio, S. Hubert, ende meer andere. In dit Hertoghdome sijn seven Graeffschappen, verscheyde Baronien, ende veel andere Heerlijckheden. Soo dat geen landtschap en is in alle de Nederlanden, dat naer advenant van sijn groote soo veel Edeldoms uytlevet als dat van Lutzenburg. Ende leyden dese Edelluyden, elck nae sijn staet, een hoofsch ende heerlijck leven, zijnde oprecht, deuchtfaem, ghestadich, ende haren landtsheere zeer ghetrouw. Hare oefeninghe sijn de wapenen of de jacht. Sy gaen heufschelijck ende vriendelijck met malkanderen om, de een den anderen op hare sloten ende Caesteelen dickmaels besoeckende, ende groote vrymoedigheyt over en weder ghebruyckende. Vermaegschappen sich ghemeenlijck met haer ghebueren, meer siende op de qualiteyt en de deucht der persoonen, dan op den rijckdome. Die onder haerluyden yets bedrijft dat sijne achtbaerheyt oft reputatie te nae gaet, wordt by hun soo afschuwelijck, dat hy sich niet meer en derf laten vinden in eenigh goet ende eerlijck gheselschap, wordt oock niet gevordert tot eenighe staten ofte officien, noch voor rechte, oft daer buyten, meer gheloof. Als sy onder malkanderen eenighen twist oft gheschil hebben soo stellen ende ghedragen sy 't selve terstont aen eenighe seghslyden van haeren doene, die 't met vriendschap ter neder legghen, sonder dat sy veel Advocaten oft Procureurs daer over moeyen. In somma sy brengen haer leven gheluckichlijck ende met vrolijckheyt over; dan sijn wat te veel gheneghen tot den wijn, ende ghebruycken sulcken autoriteyt ende strengicheyt teghen haer Onderstaten, dat sy de selve ghenoech traeteren als slaven, soo dat de arme boeren hare kinderen niet en moghen besteden, oft uythijlicken, noch yets bedrijven daer eenighe macht aenhanght, sonder voorgaende verlos ende consent van haere Heeren, welcke in desen deele sich niet en schicken na de vryheydt die alle

Inwoonde-
ren aert.

N

andere